

Damir Jelušić, dipl. iur.*

Ovrha radi ostvarenja nenovčane tražbine izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala

Potraživanja ili tražbine se, među inim, prema kriteriju vrste dužnikove činidbe, dijele na novčane i nenovčane. Kada u nekom vjerovničko-dužničkom odnosu dužnik padne u zakašnjenje s ispunjenjem obveze odnosno namirenjem tražbine vjerovniku, uz iznos glavnice, duguje i iznos do dana namirenja potraživanja dospjelih zakonskih ili moratornih kamata. Dakle, zakonske su zatezne kamate obveznopravni instrument koji, *nomen est omen*, dužnika u zakašnjenju zatežu odnosno svojom ga stopom stimuliraju i motiviraju da što prije ispuni novčanu obvezu, s jedne strane, dok s druge strane vjerovniku pružaju novčanu satisfakciju odnosno zadovoljštinu zbog dužnikova neispunjenja obveze u roku. Kad, pak, u nekom vjerovničko-dužničkom odnosu dužnik padne u zakašnjenje s ispunjenjem neke nenovčane obveze, primjerice ne sruši neki zid, ne preda nekretninu u posjed ili ne publicira pravomoćnu sudsku presudu u paricijskom roku, vjerovniku na dispoziciji, uz druge načine ostvarenja nenovčanih tražbina, stoji i institut sudskih penala. Stoga ćemo u ovom stručnom radu prvo prezentirati normativni okvir kojim je navedeni institut reguliran, potom ćemo ga pravno prokomentirati i služeći se primjerima iz relevantne judikature, prikazati tijekom vremena od nje iznjedrene odgovore na neka sporna pitanja koja su se u praksi pojavila tijekom zakonske primjene, zatim ponešto reći o visini odnosno određivanju iznosa sudskih penala i, naposljetku, iznijeti neke de lege ferenda normativne prijedloge odnosno promišljanja.

Ključne riječi: ovrha, sudska praksa, nenovčane tražbine, sudski penali, Ovršni zakon.

* Damir Jelušić, Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić, Šulina, Stanković, Jurcan & Jabuka d.o.o., Rijeka.

1. UVOD

Potraživanja ili tražbine se, među inim, prema kriteriju vrste dužnikove činidbe, dijele na novčane i nenovčane. Kada u nekom vjerovničko-dužničkom odnosu dužnik padne u zakašnjenje s ispunjenjem obveze odnosno namirenjem tražbine vjerovniku¹, uz iznos glavnice, duguje i iznos do dana namirenja potraživanja dospjelih zakonskih ili moratornih kamata². Dakle, zakonske su zatezne kamate obveznopravni instrument koji, *nomen est omen*, dužnika u zakašnjenju *zatežu* odnosno svojom ga stopom stimuliraju i motiviraju da što prije ispuni novčanu obvezu, s jedne strane, dok s druge strane vjerovniku pružaju novčanu satisfakciju odnosno zadovoljštinu zbog dužnikova neispunjenja obveze u roku. Kad, pak, u nekom vjerovničko-dužničkom odnosu dužnik padne u zakašnjenje s ispunjenjem neke nenovčane obveze, primjerice ne sruši neki zid, ne preda nekretninu u posjed ili ne publicira pravomoćnu sudsku presudu u paricijskom roku, vjerovniku na dispoziciji, uz druge načine ostvarenja nenovčanih tražbina, stoji i institut sudskih penala. Stoga ćemo u ovom stručnom radu prvo prezentirati normativni okvir kojim je navedeni institut reguliran, potom ćemo ga pravno prokomentirati i služeći se primjerima iz relevantne judikature, prikazati tijekom vremena od nje iznjedrene odgovore na neka sporna pitanja koja su se u praksi pojavila tijekom zakonske primjene, zatim ponešto reći o visini odnosno određivanju iznosa sudskih penala i, naposljetku, iznijeti neke *de lege ferenda* normativne prijedloge odnosno promišljanja.

2. NORMATIVNI OKVIR

U zakonskom³ je tekstu ovrha radi ostvarenja novčane tražbine izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala regulirana u svega tri zakonska članka od kojih prvi propisuje mjesnu nadležnost općinskog suda na području kojeg ovršenik ima prebivalište ili sjedište, a ako takav *in concreto* ne postoji, mjesno je nadležan sud na području kojeg sjedište ili prebivalište ima ovrhovoditelj. Konačno, ako mjesnu nadležnost nije moguće odrediti odnosno utvrditi ni po jednom od dvaju gorenavedenih kriterija, mjesno je nadležan općinski sud na čijem se području nalazi ovršenikova imovina kao predmet ovrhe⁴. Nadalje,

¹ Izrazi u ovom radu korišteni u muškom rodu, primjerice *vjerovnik* ili *dužnik*, rodno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.

² Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18).

³ Ovršni zakon (Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16 i 73/17; dalje: OZ).

⁴ Ibid., čl. 246.

OZ propisuje da će ovršni sud, kad dužnik u roku ne ispuni neku svoju nenovčanu obvezu na činjenje, trpljenje ili nečinjenje utvrđenu pravomoćnom sudskom odlukom, sudskom nagodbom ili javnobilježničkom ispravom, u ovršnom postupku, na prijedlog vjerovnika u procesnom svojstvu ovrhovoditelja, dužniku u procesnom svojstvu ovršenika odrediti naknadni primjereni rok i izreći da će, ako ne ispuni svoju obvezu ni u tome roku, biti dužan isplatiti ovrhovoditelju određeni iznos novca za svaki dan zakašnjenja ili koju drugu jedinicu vremena, dakle sudske penale, počevši od isteka toga roka koji počinje teći od dana kada je ovršeniku dostavljeno prvostupanjsko rješenje kojim je taj rok određen, s tim da eventualna žalba ne utječe na tijek toga roka. Nastavno, u slučaju da ovršenik u danom mu naknadnom primjerenom roku ispuni obvezu, OZ ovršnom sudu daje procesno ovlaštenje da u tom istom ovršnom postupku, na ovršenikov zahtjev koji mora biti podnesen u roku od osam dana od ispunjenja obveze, smanji iznos dosuđenih odnosno odmjerenih penala pritom vodeći računa o svrsi radi koje je naredio njihovo plaćanje. No, podnošenje je tog zahtjeva bez utjecaja na određivanje i provedbu ovrhe na temelju pravomoćnoga rješenja o plaćanju sudskih penala. Ovrhovoditelj, nastavno, plaćanje sudskih penala može tražiti sve dok, na temelju ovršne isprave, ne predloži provedbu ovrhe radi ostvarenja nenovčane tražbine, a u kojem slučaju njegovo pravo na sudske penale utrnuje odnosno prestaje s danom podnošenja prijedloga za ovrhu radi ostvarenja odnosno realizacije nenovčane tražbine. U slučaju, pak, da potonja ovrha bude obustavljena, ovrhovoditeljevo pravo na sudske penale oživljava. Nastavno, ako je protekao rok u kojem se prema OZ-u može zahtijevati ovrha, izricanje se sudskih penala više ne može tražiti, a ako je prijedlog za izricanje sudskih penala podnesen u zakonskom roku, obveza plaćanja sudskih penala postoji sve dok ovršenik ne izvrši dužnu činidbu⁵. Naposljetku, OZ normira procesno ovlaštenje ovršnog suda da na temelju pravomoćnoga rješenja o izricanju odnosno plaćanju sudskih penala, u istom ovršnom postupku u kojemu je donio to rješenje, na prijedlog vjerovnika kao ovrhovoditelja, donese rješenje o ovrsi radi prisilne naplate dosuđenih penala⁶.

3. KOMENTARI I OPASKE UZ JUDIKATURNE PRIMJERE

Dakle, prvo u kontekstu navedenoga normativnog okvira, akcentiramo da za donošenje rješenja o izricanju sudskih penala moraju, i to *in cumulo*, egzistirati tri zakon-

⁵ Ibid., čl. 247.

⁶ Ibid., čl. 248.

ske pretpostavke u vidu vjerovnikove tražbine utvrđene ovršnom ispravom, dužnikova neizvršenja činidbe odnosno nenovčane tražbine u paricijskom roku i vjerovnikova neiniciranja ovrhe radi ostvarenja nenovčane tražbine jer u slučaju potonjeg, njegovo pravo prestaje odnosno pravno utrnjuje.

Judikatura

... Sudski penali su sredstvo pojačanog ispunjenja nenovčanih obveza. Da bi se mogli izreći sudski penali po čl. 247. OZ potrebno je da budu ispunjeni sljedeći uvjeti: tražbina ovrhovoditelja mora biti utvrđena ovršnom ispravom, treba proteći paricijski rok za ispunjenje nenovčane tražbine i da ovrhovoditelj nije pokrenuo ovrhu radi ostvarenja nenovčane tražbine⁷...

Nadalje, drugo, ako ovrhovoditeljevo potraživanje nije utvrđeno jednom od triju vrsta u OZ-u navedenih ovršnih isprava, nego, primjerice, nepravomoćnom sudskom presudom, izvansudskom nagodbom ili privremenom mjerom osiguranja, ovršni sud prijedlog podnesen na temelju takvih nepodobnih ovršnih isprava pravilnom i zakonitom primjenom materijalnog prava mora i treba odbiti.

Judikatura

... U žalbi tuženici navode da se sudski penali na prijedlog ovrhovoditelja mogu izreći temeljem odredbe čl. 217. st. 1. Ovršnog zakona (NN, br. 88/05 – dalje: OZ) samo u slučaju ako je obveza utvrđena pravomoćnom odlukom, a pravomoćna odluka kojom se tuženicama nalaže ispunjenje privremene mjere još ne egzistira, a tuženici smatraju da nisu bili ispunjeni niti uvjeti za izricanje privremene mjere. Po ocjeni ovog suda, osnovano tuženici u žalbi ističu da je pretpostavka za mogućnost izricanja sudskih penala da je dužniku naloženo pravomoćnom sudskom odlukom (sudskom nagodbom ili javnobilježničkom ispravom) ispunjenje u nekom roku nenovčane obveze na činjenje, trpljenje ili nečinjenje, te da dužnik tu obvezu nije izvršio. Tek po ispunjenju svih tih pretpostavki, sud može na prijedlog vjerovnika, kao ovrhovoditelja, odrediti dužniku, kao ovršeniku, naknadno primjereni rok i izreći mu sudske penale. Prema ocjeni ovog suda, u konkretnom slučaju nije ispunjena pretpostavka, koja je zakonom određena, kada se radi o nepravomoćno određenoj obvezi na činjenje, jer se primjena tog specifičnog instituta izricanja sudskih penala ne može širiti u primjeni preko zakonskih ograničenja koja za izricanje te mjere postoje⁸...

Treće, smatramo da je u kontekstu trajanja vjerovnikova prava i dužnikove obveze OZ u st. 4. i 7. odredbe čl. 247. i više nego jasan, precizan, određen i nedvosmislen – vje-

rovnikovo odnosno ovrhovoditeljevo pravo na predlaganje donošenja rješenja o izricanju sudskih penala pravno utrnjuje tek s danom podnošenja prijedloga za ovrhu radi ostvarenja nenovčane tražbine (**Judikatura:** ... *Plaćanje sudskih penala sredstvo je prisile na dužnika da ispunji svoju obvezu, a nije način izvršenja kako je to zatražio vjerovnik i plaćanje sudskih penala može se zahtijevati samo dok vjerovnik ne zatraži izvršenje sudske odluke i kad se vjerovnik odluči na prisilno izvršenje pravomoćne sudske odluke gubi pravo da zahtijeva plaćanje sudskih penala. To izričito propisuje odredba st. 2. i 3. čl. 187. Zakona o izvršnom postupku (NN, br. 53/91 i 91/92, u daljnjem tekstu: ZIP). Kad je vjerovnik uz prijedlog za izvršenje stavio zahtjev za plaćanje sudskih penala, njegov zahtjev nije osnovan jer je izgubio pravo da traži plaćanje sudskih penala i sud prvog stupnja pogrešno je primijenio materijalno pravo kad je zahtjev prihvatio i odredio plaćanje sudskih penala...⁹), a dužnikova odnosno ovršenikova obveza na plaćanje sudskih penala utrnjuje tek nakon ispunjenja nenovčane tražbine. (**Judikatura:** ... *Dakle, izricanje sudskih penala je sredstvo posredne ovrhe nenovčane tražbine koja se pokušava prisilno ostvariti¹⁰...*). Međutim, usprkos i unatoč navedenome normiranju, u judikaturi smo pronašli brojne odluke u kojima su si ovršni sudovi, po našem mišljenju posvema nezakonito, neovlašteno i nepravilno, prisvojili pravo odnosno priskrbili inegzistentno procesno ovlaštenje da vremenski limitiraju odnosno ograniče trajanje ovršenikove obveze na plaćanje sudskih penala, iako je njezino utrućenje normativno vezano uz uvjet ispunjenja obveze odnosno činidbe.*

Judikatura

1. ... Odlučujući o sudskim penalima prvostupanjski sud, međutim, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda, nije pravilno primijenio materijalno pravo, na pravilnost kojeg ovaj drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti temeljem čl. 365. st. 2. u svezi s čl. 21. st. 1. OZ-a. Naime, prema odredbi čl. 247. st. 4. i 5. OZ-a, plaćanje sudskih penala može se tražiti sve dok se, na temelju ovršne isprave, ne predloži ovrha radi ostvarenja nenovčane tražbine, a **pravo na sudske penale prestaje od dana podnošenja prijedloga za ovrhu iz stavka 4. istog članka.** Sudski penali kao institut pritiska na dužnika da ispunji nenovčanu obvezu utvrđenu pravomoćnom sudskom presudom odnosno sudskom nagodbom nisu predviđeni kao sredstvo ostvarivanja obveze na činjenje, trpljenje i nečinjenje koja se provodi sukladno odredbama Ovršnog zakona. Rješenje suda kojim je ovršeniku izrečen određen naknadni primjereni rok i izrečeni sudski penali ako ne ispunji obvezu u roku ne mogu zamijeniti rješenje o ovr-

⁷ Županijski sud u Osijeku, Gž Ovr-608/2018-2.

⁸ Županijski sud u Varaždinu, Gž Ovr-985/08-4.

⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gzz-67/1996-2.

¹⁰ Županijski sud u Splitu, Gž Ovr-939/2017-2.

si, **niti se pretvoriti u neki oblik rente u neograničenom trajanju (!)**. Prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, u konkretnom slučaju izrečeni sudski penali ni po visini, **ni po neograničenom trajanju nisu primjereni (!)**, **pogotovo što iz spisa proizlazi da ovrhovoditeljica još nije zatražila ovrhu radi ispunjenja obveze sukladno odredbama Ovršnog zakona (!)**. Stoga je izrečene sudske penale valjalo smanjiti na iznos od 350,00 kn dnevno **i vremenski ograničiti u trajanju do najkasnije istekom tridesetog dana od isteka dodatnog roka za ispunjenje tražbine, a budući da isti rok ovaj sud smatra primjerenim rokom u kojem je ovrhovoditeljica mogla podnijeti ovršni prijedlog za ispunjenje tražbine (!)**. Što se tiče toč. IV izreke rješenja o izricanju sudskih penala, prvostupanjski je sud, i po ocjeni ovog drugostupanjskog suda pravilno odluku o troškovima postupka utemeljio na odredbi čl. 14. st. 4. OZ¹¹...

2. ... Međutim, stav je ovog suda da je u pogledu kriterija za određivanje visine sudskih penala sud prvog stupnja pogrešno primijenio materijalno pravo. Člankom 247. stavkom 4. OZ-a propisano je da se plaćanje sudskih penala može tražiti **sve dok se, na temelju ovršne isprave, ne predloži ovrha radi ostvarenja nenovčane tražbine (!)**, dok je stavkom 5. propisano da pravo na sudske penale prestaje od dana podnošenja prijedloga za ovrhu iz stavka 4. Normativni sadržaj navedene odredbe ukazuje da sudski penali ne mogu zamijeniti rješenje i **ni u kojem slučaju ne mogu biti sredstvo za ostvarivanje zarade ovrhovoditeljice kao i što se ne mogu pretvoriti u neki oblik rente niti su predviđeni kao sredstvo za ostvarivanje potraživanja s osnove izgubljenih prihoda**. Ovrha radi ostvarenja obveze na radnju koju može obaviti samo ovršenik provodi se sukladno članku 262. OZ-a i to određivanjem primjerenog roka i prijetnjom o izricanju novčane kazne pa ukoliko ovršenik ne postupi u dodijeljenom roku i izricanjem te novčane kazne. U cijelom spektru ovršnih sredstava i predmeta koji ovrhovoditeljici stoje na raspolaganju ona je, **koristeći svoje pravo na izbor (!)**, izabrala ono koje smatra da joj najviše odgovara pri čemu su joj, sa stajališta ovog suda, na raspolaganju stajala i druga sredstva iste, odnosno slične učinkovitosti. **Poštujući pravo izbora ovaj sud normativni sadržaj odredbe članka 247. OZ-a shvaća ne kao sredstvo kažnjavanja već kao simbolično sredstvo ili produženi instrument koji bi trebao potaknuti ovršenicu na ispunjenje dužne tražbine, a ne kao polugu koja bi iz jednog spora stvorila drugi – novčani i na taj način izgubila smisao jer bi se stranke vjerojatno upustile u drugi spor odmaknuvši se od cilja predmetnog postupka** ☒ omogućiti ovrhovoditeljici da uđe u suposjed. Budući je to cilj predmetnog postupka **ovrhovoditeljica mora pred-**

lagati sredstva kojima će taj svoj cilj ostvariti na najjednostavniji i najjeftiniji način. Ovrhovoditeljica još nije zatražila ovrhu radi ispunjenja obveze, a prema stavu ovog suda visina sudskih penala određena od strane suda prvog stupnja ju ni ne stimulira da postupi na taj način. Upravo stoga bilo je potrebno određeni iznos sudskih penala smanjiti sa 100,00 kn na 10,00 kn za svaki dan zakašnjenja kao iznos koji je primjereniji cjelokupnoj situaciji¹²...

U kontekstu citiranog, akcentiramo da bismo čitav jedan rad mogli posvetiti pravnom polemiziranju s brojnim diskrepantnim, kolidirajućim, nezakonitim i neutemeljenim ovršnopравnim shvaćanjima i stavovima deklariranim u citiranim fragmentima odluka. Nažalost, prostorna nam limitiranost to onemogućava pa tek skrećemo pažnju na činjenicu da je ovršni sud u obrazloženju drugocitirane odluke prvo *expressis verbis* priznao da ovrhovoditeljica ima pravo na prisilnu naplatu sudskih penala sve do ispunjenja nenovčane obveze, potom priznao i da ima pravo na izbor ovršnog sredstva kojim će to pravo realizirati pride značajno napominjući, *nota bene*, kako on to pravo na izbor odnosno odabir poštuje, da bi je već u sljedećoj rečenici implicitno ukorio nezakonito imputirajući da je navodno **MORALA (!)** koristiti sredstvo ovrhe kojim će tražbinu ostvariti na navodno najjeftiniji i najjednostavniji način, a to je po njemu ovrhom radi ostvarenja obveze na radnju koju može ostvariti samo ovršenik. Sve navedeno, međutim, još nije bilo dovoljno pa ju je, na koncu, posredno pokušao primorati odnosno prisiliti da posegne za sredstvom ovrhe koje upravo on, iako mu OZ u tom kontekstu ne daje nikakvo procesno ovlaštenje, smatra primjerenim pa je u tu svrhu i s tim potpuno neskrivenim ciljem za **deset puta (!)** smanjio iznos sudskih penala smanjivši ga na simboličnih i bagatelnih 10,00 HRK po danu neizvršenja obveze. Četvrto, apostrofiramo činjenicu da ovršni sud u ovršnom postupku vođenom radi ostvarenja nenovčane tražbine izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala donosi, uz predmnjevu egzistentnosti svih potrebnih zakonskih uvjeta i pretpostavki, dvije vrste rješenja – rješenje o izricanju sudskih penala i potom, ako ovršenik ni u naknadnom primjerenom sekundarnom paricijskom roku ne ispuni nenovčanu tražbinu, rješenje o ovrsi prisilnom naplatom sudskih penala. Po pravnoj prirodi, prva vrsta rješenja, za razliku od druge, nije rješenje o ovrsi, nego ovršna isprava.

Judikatura

1. ... Nisu osnovani žalbeni navodi ovrhovoditeljice da je rješenjem o ovrsi određeno plaćanje sudskih penala jer se sudski penali ne određuju u rješenju o ovrsi već se o izricanju

¹¹ Županijski sud u Zadru, Gž Ovr-53/2018-2.

¹² Županijski sud u Rijeci, Gž Ovr-50/2018-2.

sudskih penala odlučuje rješenjem u ovršnom postupku na zahtjev stranke tj. ovrhovoditeljice¹³...

2. ... Pravomoćno rješenje o izricanju sudskih penala predstavlja ovršnu ispravu na temelju koje ovrhovoditelj može predložiti ovrhu radi prisilne naplate izrečenih sudskih penala... Tek kad se ispune naknadni uvjeti – neispunjenje nenovčane tražbine i u naknadnom roku, te po pravomoćnosti rješenja o izricanju sudskih penala to rješenje stječe svojstvo ovršne isprave temeljem koje se na prijedlog ovrhovoditelja dolazi do stadija prisilne naplate izrečenih penala. Kako se tek po pravomoćnosti rješenja o izricanju sudskih penala može na temelju njega kao ovršne isprave predložiti ovrha to je jasno da rješenje o izricanju sudskih penala nema svojstvo rješenja o ovrsi zbog čega se na žalbe ovršenika izjavljene protiv pravomoćnog rješenja o izricanju sudskih penala od 26. listopada 2007.g. a koje su zaprimljene dana 10. studenoga 2008.g. i 09. srpnja 2008.g. ne može primijeniti institut žalbe nakon proteka roka koji je normiran odredbom čl. 49. OZ-a i odnosi se na žalbu protiv rješenja o ovrsi¹⁴...

4. IZNOS DOSUĐENIH ODNOSNO ODMJERENIH SUDSKIH PENALA

Zakonom, što smatramo nedopustivom normativnom insuficijencijom odnosno podnormiranošću koja *de lege ferenda* svakako mora biti normativno korigirana, nisu propisani nikakvi kriteriji odnosno mjerila i okolnosti koje ovršni sud mora uzeti u obzir prilikom odlučivanja o izno-

su odmjerenih sudskih penala po nekoj jedinici vremena. Stoga o iznosu sudskih penala ovršni sud, na temelju odredbe čl. 21. OZ-a, odlučuje supsidijarnom primjenom odredaba Zakona o parničnom postupku¹⁵, i to odredbe čl. 223. ZPP-a koja normira sudsko ovlaštenje na odlučivanje po slobodnoj ocjeni.

Judikatura

1. ... Ovdje treba reći to da je pravilan zaključak prvostupanskog suda kako sudski penali ne bi trebali biti izvor bogaćenja ovrhovoditeljice, kao i da sud ovlaštenu visinu sudskih penala treba utvrditi po slobodnoj ocjeni, sukladno odredbi čl. 223. ZPP-a, međutim, i u tom slučaju prvostupanski sud mora u obrazloženju svoje odluke utvrđenu visinu sudskih penala valjano obrazložiti i opravdati je valjanim razlozima, a ne, kako je to u pobijanom rješenju samo paušalno rečeno da je njihova visina utvrđena uzimajući u obzir svrhu zbog kojeg se isti izriču, opseg obveze koju je ovršenik, ovdje G. R., dužan ispuniti kao i sve ostale činjenice konkretnog slučaja, jer iz takvog obrazloženja se ne može valjano ispitati pravilnost utvrđene visine izrečenih sudskih penala. Naime svrha izricanja sudskih penala je pravna zaštita ovrhovoditelja da će ovršenik svoju obvezu izvršiti u ostavljenom roku, te satisfakcija ovrhovoditelju u slučaju ako to ne bude tako, kao i motivacija ovršenika da svoju obvezu izvrši u ostavljenom roku, a koja mora biti toliko jaka i podesna da ovršenika „natjera“ da svoju obvezu izvrši, što znači da prijetnja mora biti toliko jaka da je isti ozbiljno shvatio svoju obvezu i njeno izvršenje jer u protivnom kada to ne bi bilo tako ovršenik ne bi imao razloga

¹³ Županijski sud u Rijeci, Gž Ovr-1029/2015-3.

¹⁴ Županijski sud u Varaždinu, Gž Ovr-3163/12-2.

¹⁵ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 28/13, 89/14 i 70/19; dalje: ZPP).

nitima motiva postupiti po ovršnoj ispravi odnosno svoju obvezu izvršiti na vrijeme, a to se svakako protivi razlozima izricanja ove mjere. Dakle kada sud određuje visinu sudskih penala tada mora uzeti u obzir sve činjenice i okolnosti kako same obaveze, njenog utjecaja na ovrhovoditelja, štetu koju neizvršenje te obveze neispunjenjem prouzrokuje, kao i financijsko i sve drugo stanje ovršenika, odnosno okolnosti koje bi mogle ili su eventualno utjecale na opravdano kašnjenje ovršenika u izvršavanju svoje obveze naložene mu ovršnom ispravom, a na ove okolnosti odnosno pitanja prvostupanjski sud nije dao valjane razloge u obrazloženju pobijanog rješenja kada je prihvatio prijedlog i drastično smanjio visinu ovršnim rješenjem određenih penala¹⁶...

2. ... Osim toga, prvostupanjski sud je pobijanim rješenjem naložio ovršenici ukoliko svoje obveze ne ispuni niti u naknadnim rokovima, da je dužna isplatiti ovrhovoditelju iznos od 5.000,00 kn za svaki dan zakašnjenja, sukladno prijedlogu ovrhovoditelja. Međutim, prvostupanjski sud je propustio navesti razloge za svoju odluku u pogledu iznosa određenih sudskih penala, odnosno obrazložiti iz kojih razloga smatra predloženi iznos sudskih penala opravdanim. Doduše, Ovršni zakon ne propisuje nikakve kriterije u odnosu na iznos sudskih penala, međutim, kriteriji za njihovo određivanje bi morali odgovarati njihovoj pravozaštitnoj svrsi. S jedne strane, sudski penali bi trebali biti takvi da navedu ovršenika da ispuni svoju obvezu, u čemu bi se očitovala njihova funkcija sredstva posredne ovrhe, analogna funkciji novčane kazne kao sredstva ovrhe, pa bi upravo stoga prigodom izricanja sudskih penala trebalo uzeti u obzir i materijalne mogućnosti ovršenika, dok bi s druge strane sudski penali ovrhovoditelju trebali pružiti satisfakciju zbog neispunjenja njegove tražbine, pri čemu treba voditi računa o tome da nije funkcija sudskih penala da ovrhovoditelju naknade štetu koju je pretrpio zbog zakašnjenja u ispunjenju njegove tražbine. Dakle, visinu sudskih penala sud je ovlašten odrediti po slobodnoj ocjeni, sukladno odredbi čl. 223 Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP) u vezi s čl. 19. st. 1. OZ-a, međutim, svoju odluku je dužan obrazložiti i navesti jasne, određene i konkretne razloge zbog kojih smatra određeni iznos sudskih penala opravdanim i primjerenim¹⁷...

5. NEKOLIKO DE LEGE FERENDA NORMATIVNIH PRIJEDLOGA I PROMIŠLJANJA

Prvo, smatramo da trenutna normativna rješenja, u kontekstu prisilne realizacije tražbine, privilegiraju vjerov-

nike novčanih obveza u odnosu na vjerovnike nenovčanih obveza. Jer, realizaciju novčane tražbine, i to već od prvog dana dolaska dužnika u zakašnjenje, *ex lege* stimuliraju na glavnice potraživanja tekuće zakonske zatezne kamate koje visinom stope, s jedne strane, motiviraju dužnika na ispunjenje obveze istodobno, s druge strane, pružajući vjerovniku novčanu satisfakciju zbog zakašnjenja. Nadalje, kada vjerovnik novčane tražbine odnosno obveze ishodi pravomoćnu i ovršnu ispravu, on u ovršnom postupku relativno brzo i efikasno, primjerice putem instituta izravne naplate¹⁸, namiri svoju tražbinu. Vjerovnik, pak, nenovčane tražbine koji se odluči na realizaciju ovrhom izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala, a u praksi je posrijedi dokazano najbrži, najefikasniji i najučinkovitiji način, nakon ishođenja pravomoćne i ovršne isprave prvo mora ovršnom sudu podnijeti prijedlog za donošenje rješenja o izricanju sudskih penala, potom čekati donošenje rješenja i onda opet čekati protek ovršeniku danog naknadnog primjerenog roka za ispunjenje, zatim, po pravomoćnosti rješenja i u slučaju neizvršenja obveze, podnijeti prijedlog za ovrhu prisilnom naplatom sudskih penala i, na kraju, čekati, nerijetko nemalo razdoblje, da ovršni sud donese rješenje o ovrsi prisilnom naplatom sudskih penala protiv kojeg, akcentiramo, ovršenik ima pravo podnijeti žalbu protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave¹⁹. Drugo, kako smo već uzgredno napomenuli, smatramo da predmetni institut treba donormirati odnosno sveobuhvatno regulirati, poglavito u dijelovima koji su u judikaturi iznjedrili oprečna pravna shvaćanja, među inim i propisivanjem jasnih, preciznih i određenih kriterija i mjerila koje ovršni sud mora valorizirati odnosno vrednovati prilikom odmjeravanja novčanog iznosa sudskih penala po jedinici vremena, kao i iznosa penala koji se, primjerice, može odrediti u rasponu od X do Y godišnjih prosječnih bruto ili neto plaća isplaćenih odnosno ostvarenih u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini po uzoru na normativno rješenje nalazeće u Zakonu o općem upravnom postupku²⁰. Treće, ne slažemo se s mišljenjima onih koji smatraju da sudski penali ne smiju biti iznos bogaćenja ovrhovoditelja, kako zbog toga jer se iznosima koji se odmjeravaju u praksi nitko ne može obogatiti ni tijekom duljeg vremenskog intervala, tako i zbog toga jer smatramo da iznos sudskih penala po jedinici vremena mora biti tako visok da ovršenika odmah primora na ispunjenje obveze. Jer, akcentiramo činjenicu da je u predmetnim slučajevima dužnik osoba koja je prvo obvezu propustila ispuniti

¹⁸ OZ, čl. 209.

¹⁹ Ibid., čl. 50. - 56.

²⁰ Zakon o općem upravnom postupku (Narodne novine, br. 47/09), čl. 142.

¹⁶ Županijski sud u Zadru, Gž Ovr-560/2017-2.

¹⁷ Županijski sud u Varaždinu, Gž Ovr-1022/10-2.

prije postupka kojeg je zbog toga morao inicirati vjerovnik, predujmiti nemale troškove postupka, u njega uložiti mnogo energije, vremena, truda i nerava, te često mnogo godina čekati da ishodi pravomoćnu odluku. Potom, nakon što je ishodi, mora opet čekati da vidi hoće li dužnik iskoristiti drugu priliku i obvezu, konačno, ispuniti u paricijskom roku. Konačno, ako se to ne dogodi, primoran je inicirati novi postupak, ovršni, opet predujmiti nemale troškove, te u njega uložiti novo nenadoknadivo vrijeme, trud, nerve i energiju koju je mogao kanalizirati u nešto produktivnije, i onda proći cijelu poviše opisanu proceduru, uključujući i čekanje da vidi hoće li dužnik iskoristiti treću priliku i obvezu izvršiti u naknadnom primjerenom roku, dok jednog dana dužnik konačno ne ispuni nenovčanu obvezu odnosno tražbinu. Sve navedeno, po nama, ukazuje na privilegiranje ovršenika i u postupku ovrhe radi ostvarenja nenovčane tražbine izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala po trenutnom normativnom okviru, što je, dakako, neprihvatljivo i inegzistentno. Uostalom, pitamo se retorički, a imajući u vidu navedeno, sve da se u praksi dogodi neki slučaj u kojem bi izrečeni iznos penala tijekom nekog vremenskog intervala mogao uka-

živati na bogaćenje ovrhovoditelja, tko je za to kriv? Tko je višekratno propustio ispuniti obvezu? Tko nije postupio prema ovršnoj ispravi? Tko, *in ultima linea*, u svakom trenutku može prekinuti vjerovnikovo bogaćenje ispunjenjem dužne nenovčane obveze?

6. ZAKLJUČAK

Ovrha radi ostvarenja nenovčane tražbine izricanjem i prisilnom naplatom sudskih penala je sredstvo ovrhe kojim vjerovnik u ovršnom postupku, u procesnom svojstvu ovrhovoditelja, prisilno primorava dužnika, u procesnom svojstvu ovršenika, na ispunjenje nenovčane obveze odnosno tražbine. Ovrhovoditeljevo pravo na prisilnu naplatu sudskih penala pravno utrjuje s danom podnošenja ovršnog prijedloga radi ostvarenja nenovčane tražbine, a ovršenikova obveza pravno utrjuje tek kad ispuni nenovčanu obvezu. Sredstvo su prisile sudski penali koji se izriču u novčanom iznosu po jedinici vremena, a taj iznos mora biti takav da, s jedne strane, ovršenika stimulira i motivira na promptno bezodgodno ispunjenje obveze, a s druge strane ovrhovoditelju pruža primjerenu novčanu satisfakciju.

Summary

ENFORCING NON-MONETARY CLAIMS BY IMPOSING AND ENFORCING PAYMENT OF COERCIVE PENALTIES

According to the criterion of the type of debtor's performance, claims can, among other things, be either monetary or non-monetary. When in a creditor-debtor relationship the debtor is in default with the fulfilment of the obligation i.e. the creditor's claim, in addition to the principal amount, it owes the amount up to the day of payment of claims of due statutory or default interest accrued. Therefore, default interest is an obligatory law instrument that on the one hand, nomen est omen, press the debtor in default i.e. with their rate they stimulate and motivate it to fulfil its monetary obligation as soon as possible whereas on the other hand they provide the creditor with a monetary satisfaction due to the debtor's failure to fulfil the obligation on time. When in a creditor-debtor relationship the debtor is in default with the fulfilment of a non-monetary obligation such as not knocking a wall down, not giving a real-estate into someone else's possession or not publishing a valid court decision within the deadline for performance, the creditor, alongside other means of fulfilling non-monetary claims, has at its disposal the institute of coercive penalties. That is why we shall first present the normative framework which regulates the mentioned institute, comment it from a legal perspective and in doing so use the examples from the relevant judicature, present the answers that it provided over time to some dubious issues that arose in practice during legal application, refer to determining the amount of the coercive penalties and finally lay out certain *de lege ferenda* normative proposals i.e. reflections.

Keywords: enforcement, case-law, non-monetary claims, coercive penalties, Enforcement Act.